

GAUMER ÉS IRK

Hat esztendővel a szerző halála után, 1962-ben került először nyomtatásban napvilágra Brechtnek ez a szüksézávú kis prózái elbeszélése. Keletkezését az 1938 körüli évekre teszik, tehát ha Brecht ismert drámáit vesszük mértékül, a „Rettegés birodalma” és a „Kurázszi mama” elkészülte közé eső időre. 1938 novemberében egyébként, saját jegyzetei szerint, befejezte már az író a „Galilei élete” első szövegrátozatát is. Vészterhes idők voltak ezek, s Brecht az emberi értékeket fenyegető vészekről szólt valamennyi írásában. Mementóvá nőtt valóban a megtiport igazság, olyan vádlón és elleplezhetetlenül, mint Irk teste az elbeszélésben. A kis mű elhelyezése az időben megfejtí tehát a szerző szándékát is, jelképes mondanivalóját hiába rejtette ezúttal a szürrealista ábrázolás határán járó művészi forma mögé.

Leterítteni könnyű volt Irket. Sok emberről gondoskodott ez a nagyon elfoglalt férfi, de magáról nem. Gaumer csak akkor vette észre, hogy milyen iszonyú nehéz lesz eltemetni, amikor már agyonütötte.

Az iroda padlóján feküdt, és Gaumer először vállára akarta venni. Ez természetesen nem ment. A Gaumerék nem bírják el az Irkeket.

Igy hát Gaumer megragadta a ballábánál, és teljes erőből az ajtó felé húzta. Az ajtófélfánál Irk másik lába megszorult, úgy hogy Gaumernek vissza kellett vonszolnia az irodába a testet; ezúttal a fejet kellett megmarkolnia, pedig itt nem kínálkozott jó fogás. Gaumer örült, amikor Irket ismét a szobában tudta, előbbi helyén. Izzadtan roskadt egy székbe, és kifújta magát.

Gaumer gondolkodni kezdett. Mélyebben süllyedt gondolataiba, mint korábban bármikor. Irket fejfel előre kell kivonszolni az ajtón. Ez a megoldás. Mindig van valami megoldás, csak mélyen és rendületlenül kell gondolkodni rajta. Irk folyton ezt mondta.

Gaumer kétszer elesett, amíg Irket fejénél fogva az ajtóig húzta, mert Irk feje kicsúszott a kezéből. Nem csoda, hisz a fej nem fogantyú. Mindazonáltal a test a lépcsőházban feküdt végre, és saját (túl nagy) súlya elegendő volt ahhoz, hogy lesegítse a lépcsőkön. Gaumernek csak bele kellett rúgnia. De a korlát lent, a lépcsőfeljártnál összetört az ütődés erejétől. Korhadt volt, Irk mondta is mindig, hogy meg kellene javítani. Kár, hogy Gaumer nem engedett neki ebben. Most majd az emberek szemébe ötlík, mikor reggel munkába jönnek.

De legalább már lent feküdt Irk, ez is haladás. Persze csak akkor haladás, ha tovább tudja vinni, hiszen itt sokkal inkább felfedezhetik, mint fent az irodában.

Es most valami nagyon rossz dolog következett. Gaumer két óras kétségbeesett erőfeszítés után felismerte, hogy egyedül sohasem tudja a testet kivinni a házból. A lépcső és az ajtó közt kevés volt a hely, és az ajtó befelé nyílt. Kinyitni az ajtót és ugyanakkor magasra emelni a testet, ez sehogysem sikerült. Oldalára sem tudta fordítani, pedig ezt meg kellett tennie. Irket feltétlenül meg kellett fordítani.

Gaumer belátta, hogy el kell mennie unokaöccséért, be kell avatnia őt is. Borzalmas kényszer. Ez a lusta és romlott széltoló nagy árat kér majd tőle a segítségért. Persze ha nem volna lusta és romlott, akkor Gaumer sohasem fordulhatna hozzá ilyen ügyben. Ettől az éjszakától kezdve mindenestül a fickó markában lesz, tehát őt is el kell majd tennie láb alól. Szép kis kilátások.

Az unokaöcs csakugyan több mint furcsán nézett rá, amikor elújságotta neki a történeteket. Mindazonáltal rögtön vele jött. Gaumer úgy érezte, hogy tulajdonképpen kissé túl hamar jön vele. Mintha csak nehezen rejtette volna el örömét. Kettőjük-

nek sikerült már az ajtót kinyitni, és átvonszolni a testet a küszöbön. És azután egyszer csak egy lépéssel sem bírták továbbvinni.

Mi történt? Ketten voltak, és itt már semmi sem akadályozta őket. Látszólag túljutottak a munka nehezén. Csak egy idő múlva vették észre, hogy mi a baj. Először Gaumernek tűnt úgy, mintha hirtelen rosszul látna. Úgy tetszett, mintha unokaöccse, aki fejénél fogva húzta Irket, különös módon eltávolodott volna őtőle, aki a lábakat tartotta össze. Aztán hirtelen így szólt az unokaöcs: Növekszik.

Csakugyan így állt a dolog. Irk, amíg élt, nem volt sokkal nagyobb Gaumernél, legalábbis Gaumer szemében. Még a gyilkosság után, az irodában is — bármilyen nehéznek bizonyult elszállítása során — hozzávetőleg természetesek voltak a méretei. De most a szabadban hirtelen egész érthetetlenül nagy lett. Lába mint két oszlop, feje körülnyírt babérfa. És még mindig nőtt. Míg azok ketten rémülten álltak és rámeredtek, a nagybácsi lábtól, az unokaöcs fejtől, az átkozott test izonyatos sebességgel nyúlt és vastagodott. Már nem is ember: óriás feküdt közöttük.

Hogyan temethetnék el ezt a roppant hús- és csont-tömböt, hogyan juttathatnák föld alá e hegyet?

Gaumer mindent megtett, hogy pánikszerű félelmét elfojtsa. Azonnal kötelet, vagy még inkább acéldrótkötelet kell szerezni. Teherautóval talán még mindig el lehet vontatni Irket a csatornához, amely a gyár előtt folydogál. Még jó, hogy Gaumernél voltak az összes kulcsok, és egyáltalán rendelkezésére állottak a teherautók, a drótkötelek és más ehhez hasonló dolgok. Súlyos léptekkel a kocsiszínekhez ment.

Amikor a teherautóval a kocsiszínből visszafelé hátrált, áthajtott Irk lábán. Mintha gránittömbön hajtott volna át, a lemezrugók recsegték, egyik el is tört.

Irk teste már jó öt méter hosszúra nyúlt, átmérője mintegy másfél méter lehetett. Az egyik lábát fel kellett emelniük, hogy az acéldrótkötelet ráerősíthessék; ehhez igénybe kellett venniük a kocsiemelőt. Az is elgörbült. Ha így megy tovább, az egész masinériát megeszi a fene.

Gaumer, miközben bemászott a kocsiba, elkapta unokaöccse pillantását, és nagyon nyugtalan lett. A fickó nyilvánvalóan félt tőle. Ez felettébb veszélyessé tette. Észrevehetően sejtette már, hogy Gaumernek, mihelyt elkészültek a munkával, végeznie kell vele, és minden bizonnyal terveket forgatott a fejében, hogy miként előzhetné meg a nagybátyját. Gaumer tudta, hogy a lehető leghamarább el kell intéznie őt, de természetesen csak a munka után.

A drótkötél kétszer lecsúszott Irk lábáról. Azután kiderült, hogy a motor túl gyenge, egyszerűen lefulladt.

Gaumer verejtékezve a második kocsiszínbe szaladt.

Most két teherautó vontatta a testet, a nagybácsi vezette az elsőt, az unokaöcs a hátsót. Így hát nem láthatták, mi történik vele. Először újból megrekedt a szállítmány, azután a hátsó kocsi egy hirtelen lökéstől nekivágódott az elülsőnek. Gaumer káromkodva kiszállt. A test kissé odébb csúszott, de a hátsó kocsi hűtője behorpadt az összeütközés következtében.

Még egyszer nekifogtak. Egy bizonyos ponttól az udvar a csatorna felé lejtett. Itt ők is azonnal csúszni kezdtek, maga a test úgy működött ekkor, mint egy súlyos teherkocsi-sor és félelmetesen fokozta a sebességet. Ehhez járult még a rossz világítás is, amely meggátolta, hogy rendesen vezessenek. Hogy ezt a munkát nem lehet nappal végezni!

Gaumer hiába húzta meg a féket, teherautója kilométerekre elhallatszó robajjal száguldott a kanálisba, és utána ugyanez történt unokaöccse kocsiával is.

Amikor Gaumer a szennyes víz felszínére vergődött és elérte a partot, csapdósást hallott, és látta, hogy unokaöccse a töltés felé úszik. A két teherautó eltűnt a vízben. Irk testét azonban, noha teljes terjedelmével a csatornában volt, nem lepte el a víz. Hatalmasan, félelmetesen, soha el nem rejthető tömegben emelkedett ki Irk térde és feje a fekete árból.

Az unokaöcs ki akart mászni a partra, és Gaumer tébolyult szemmel a töltésen kapingáló ujjakra taposott.